

CREAREA REȚELEI NAȚIONALE DE ASISTENȚI SOCIALI LA NIVEL DE COMUNITATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Oleg BULGARU, Vadim PISTRINCIUC

Catedra Asistență Socială

Since the declaration of independence of Republic of Moldova, the „ring” – of social workers, that has a clear role for implementing policies at the micro-level was missing. Thus, in 2007 the institutional framework of the social protection was completed with the community social workers that now are working in almost every rural community. The present article is presenting the result of the quantitative study „Community social workers’ profile” that is representative on the sample of community social workers. The article aims to present the straight and the weak points of the newly created social work network. There for a detailed description of the social workers background, motivation, perception of the people’s need and perspective view of the national system of social protection is analyzed in the article.

Sistemul de protecție socială este, probabil, unul dintre cele mai reformate domenii ale politicilor publice din Republica Moldova. Constituind o componentă de importanță majoră a sistemului de protecție socială din Republica Moldova, asistența socială include trei elemente-cheie – ajutoare bănești / prestații sociale, servicii sociale și asistență socială profesionistă. În anul 2003, prin aprobarea *Legii asistenței sociale*¹, a fost recunoscut rolul primordial al asistentului social profesionist în asigurarea protecției sociale la nivel local. Însă, chiar dacă Legea prevedea un cadru larg de activități pentru asistenții sociali, mecanismele slabe de implementare a legislației în domeniul social au generat un suspans în funcționarea Legii în ceea ce privește înființarea unităților de asistenți sociali în fiecare comunitate. Astfel, mai bine de patru ani a existat o situație duală, în care, pe de o parte, asistența socială profesionistă era desemnată ca fiind o prioritate a autorităților publice locale, iar, pe de altă parte, nu exista un cadru regulator care ar fi permis angajarea cel puțin a unui asistent social în fiecare comunitate.

În anul 2007, în rezultatul activității permanente de lobby din partea organizațiilor internaționale, insistenței mediilor academice, ONG-urilor de specialitate, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr.24 din 10.01.2007 pentru aprobarea *Regulamentului cu privire la modul de angajare a asistenților sociali*, în conformitate cu care Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului (MPSFC) a devenit principalul promotor al mult așteptaților profesioniști. Prin aprobarea acestui Regulament sistemul național de asistență socială a fost completat cu cea mai importantă verigă – **asistenții sociali comunitari**. În conformitate cu fișa de post², elaborată de MPSFC de comun acord cu sectorul asociativ și cu mediile academice, asistentul social este o persoană cu studii speciale în domeniu, care prestează servicii specializate persoanelor și familiilor aflate temporar în dificultate și care, din motive de natură economică, socială, fizică sau psihologică, nu sunt în stare să-și realizeze, prin mijloace și eforturi proprii, un nivel decent de viață.

Întru realizarea Hotărârii Guvernului, MPSFC, cu suportul reprezentanței UNICEF Moldova, a desfășurat pe parcursul anului 2007 mai multe activități de recrutare a asistenților sociali comunitari ce vor activa în cadrul primăriilor. Analizând situația la fața locului, s-a constatat că majoritatea asistenților sociali angajați la nivel de comunitate nu dețin o pregătire specială, profesionistă în domeniu. Pentru aceștia, prin intermediul Asociației de Promovare a Asistenței Sociale din Republica Moldova, au fost organizate cursuri de instruire inițială în baza unui modul-standard elaborat de mediile academice și aprobat de MPSFC. Astfel, instruirea inițială a asistenților sociali angajați nu a însemnat o înlocuire a studiilor profesionale, ci, mai degrabă, o familiarizare a acestora cu principalele obiective ale asistenței sociale, o testare a gradului lor de pregătire și crearea unui punct de pornire în activitate. Aceste activități de instruire erau necesare, deoarece era evidentă discrepanța dintre rigorile de pregătire solicitate de la asistenții sociali și experiența, cunoștințele de care dispuneau *de facto* cei angajați în această funcție de către autoritățile publice locale.

Pentru a deține o imagine amplă despre asistenții sociali comunitari proaspăt angajați, în vara anului 2007 a fost realizată cercetarea *Profilul asistentului social comunitar*. În cadrul cercetării au fost chestionați 516

¹ Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2004. - Nr.42-44.

² Fișa de post a asistentului social MPSFC // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2007. - Nr.10.

asistenți sociali din cei aproape 600 angajați la moment. Chestionarul aplicat în cadrul cercetării a permis următoarele: evidențierea modalităților de selectare și angajare a asistenților sociali; ocupațiile asistenților sociali din comunitate; situația asistenței sociale din comunitate în viziunea asistenților sociali; măsurile ce ar trebui întreprinse, în opinia asistenților sociali, pentru perfecționarea sistemului de asistență socială din țară etc. În continuare sunt prezentate rezultatele obținute din cercetare, care reflectă, de fapt, starea asistenței sociale profesionale la nivel de comunitate din Republica Moldova.

Cei mai mulți asistenți sociali comunitari, 80,4%, activează în mediul rural. Din perspectiva gender, majoritatea asistenților sociali angajați la nivel de comunitate sunt de sex feminin – 92,6%. Circa un sfert de asistenți sociali aveau vârsta de până la 25 ani. Însă, printre persoanele angajate în funcția de asistent social s-au dovedit a fi și persoane de vârstă pensionară (circa 6%). În urma discuțiilor cu persoanele angajate în calitate de asistenți sociali comunitari, care aveau o vârstă apropiată de cea pensionară, s-a constatat că angajarea lor a avut drept scop nu realizarea performanțelor profesionale, ci obținerea stagiului de cotizare (numărul de ani de muncă) necesar pensionării. Ceilalți asistenți sociali aveau vârste repartizate aproximativ uniform în intervalul 26-55 ani. Mai mult de jumătate din asistenții sociali (circa 65%) dețineau studii superioare sau superioare incomplete. O bună parte din persoanele cu studii superioare incomplete (71 din 74 asistenți sociali) își făceau studiile la secțiile cu frecvență redusă în instituții de învățământ superior, dar mai puțin de jumătate din acestea (34 asistenți sociali) aveau îmbrățișată specialitatea „Asistență socială”.

Background-ul educațional al persoanelor angajate în calitate de asistenți sociali s-a dovedit a fi, pentru o bună parte din ele, departe de cel de asistență socială. Astfel, la momentul interviului, 32,7% din asistenții sociali aveau specialitatea de pedagog, doar 23,4% dețineau specialitatea de asistență socială, 15,8% erau specialiști în finanțe și contabilitate, 6,2% – în medicină, 6,2% – în agricultură etc. Printre cele mai exotice specialități, pe care le aveau unii asistenți sociali comunitari, se întâlneau cele de merceolog, tehnic-sanitar, zețar, vânzător, designer etc. Acești „specialiști” constituie a șasea parte din totalul de asistenți sociali din primărie.

Referindu-ne la domeniul, în care au lucrat anterior proaspeții angajați în funcția de asistent social în primărie și ce funcții au deținut, și aici am sesizat un spectru larg de domenii de activitate și funcții deținute anterior. Astfel, circa o treime dintre asistenții sociali (34,7%) s-au dovedit a fi persoane anterior neangajate în câmpul muncii (studenți, șomeri, pensionari). Circa a opta parte din ele (13,4%) au devenit asistenți sociali venind din domeniul asistenței sociale sau al medicinei. Cam tot atâția asistenți sociali au declarat drept domeniu precedent de activitate știința sau învățământul (12,1%). O cincime din asistenți sociali (19,5%) au activat anterior în administrația publică. În categoria „alt domeniu” întâlnim așa domenii de activitate, ca: construcții și dezvoltare a teritoriului, transport, industrie și energetică, comerț, finanțe etc.

În majoritatea cazurilor (57,9%) modalitatea de angajare a asistenților sociali în primărie a corespuns cerințelor Regulamentului cu privire la modul de angajare a asistenților sociali – pe bază de concurs. Se poate presupune că în celelalte cazuri, cu toate că s-a anunțat concursul, la el nu s-au înscris participanți. În rezultat, în calitate de asistenți sociali au fost angajate persoane cărora li s-a propus acest post (26,8%), persoane care au găsit singure postul (11,5%) sau prin alte modalități. În sfârșit, circa 80% din asistenții sociali au fost angajați ca titulari, restul cumulând această funcție.

Considerăm că drept cauze ale situațiilor menționate mai sus au servit: a) lipsa unui număr suficient de asistenți sociali care doresc să activeze în mediul rural; b) nerespectarea strictă a Regulamentului MPSFC în procesul de angajare a asistenților sociali; c) salariul demotivant (în jur de 70 dolari SUA lunar) etc.

Evident, crearea unității de asistent social în comunitățile din Republica Moldova a fost condiționată de necesitatea promovării unor servicii profesionale de sprijin al diferitelor categorii de persoane dezavantajate. Asistentul social comunitar devine, astfel, actorul cel mai important în identificarea, prioritarizarea și ajutorarea celor mai dezavantajate categorii de populație. Or, este crucială viziunea asistenților sociali, proaspăt angajați, referitor la categoriile de persoane care au nevoie stringentă de ajutor. Referitor la această temă, 80,4% din asistenții sociali comunitari au menționat că bătrânii solitari sunt acei care au cel mai mult nevoie de ajutor și sprijin din partea serviciilor de asistență socială. Anume ei se confruntă cel mai frecvent cu probleme de ordin material și psihologic. Următoarea categorie de beneficiari, conform opiniei a 58,9% de asistenți sociali, o reprezintă persoanele cu dizabilități. Preocuparea asistenților sociali de problemele persoanelor cu dizabilități este explicată prin lipsa pentru acestea a accesului la servicii și utilități publice, precum și prin lipsa serviciilor comunitare specializate respective. Deprivarea și excluderea socială a persoanelor cu dizabilități rezultă, de asemenea, din atitudinea conservativ-ortodoxă a populației locale, care, de cele mai multe ori, abordează situația persoanelor cu dizabilități ca o povară a familiei și nu ca un subiect de interes comunitar.

Menționăm că asistenții sociali (12% din respondenți) au inclus în lista persoanelor care au nevoie de ajutor și tinerii, ceea ce denotă faptul că însăși prezența tinerilor în comunitate deja condiționează vulnerabilitatea acestora. Printre alte categorii de persoane care necesită ajutor, în opinia asistenților sociali, se află: familiile cu mulți copii (46,3%), șomerii (14,9%), copiii abandonati (18,2%).

Astfel, indiferent de pregătirea pe care o au, asistenții sociali comunitari conștientizează necesitatea unui sistem de servicii de asistență socială care să prevină apariția problemelor sociale, să reducă din intensitatea lor și să reabiliteze capacitățile de funcționare independentă, autonomă a persoanelor aflate în dificultate.

Ierarhia problemelor sociale din comunitate, în viziunea asistenților sociali, include: sărăcia (58,1%), plecarea populației la munci peste hotare (42,1%), șomajul (41,3%), abuzul de alcool (37,8%). În pofida nivelului scăzut al experienței și al pregătirii asistenților sociali comunitari, problemele sociale identificate de ei se bazează pe solicitările de ajutor care vin din partea populației și pe observațiile proprii în calitate de membri ai comunității.

De menționat că printre problemele sociale din comunitate a fost indicată și indiferența administrației publice locale față de problemele sociale. Chiar dacă asistenții sociali sunt parte a administrației publice locale, o parte din ei (5,5%) recunosc că APL nu manifestă ambiție în ceea ce privește răspunsul la problemele specifice ale comunității.

Un alt subiect care merită atenție ține de evaluarea de către asistenții sociali a acoperirii necesităților comunitare cu servicii sociale. Astfel, în opinia asistenților sociali comunitari, în circa jumătate din localități (48,7%) necesitatea în servicii de asistență socială este acoperită parțial. În același timp, asistenții sociali comunitari, chiar dacă sunt angajați recent, au sesizat problema calității acestor servicii, 62,1% din ei apreciind-o ca fiind de un nivel mediu. Menționăm, că problema calității scăzute a serviciilor de asistență socială este evidențiată și în rapoartele de evaluare a organizațiilor de profil (UNICEF, Every Child, APAS), precum și ale autorităților publice centrale – Ministerul Protecției Sociale a Familiei și Copilului. De mai bine de 5 ani, de către mediile academice, ONG-uri, autoritățile publice este promovată ideea creării în Republica Moldova a unui mecanism de acreditare a serviciilor sociale. Însă, nici până astăzi nu s-a convenit asupra formării unui asemenea mecanism, toate eforturile reducându-se doar la elaborarea standardelor de calitate pentru câteva tipuri de servicii comunitare. Or, fără un mecanism clar de acreditare a serviciilor de asistență socială nu se poate vorbi despre eficiența standardelor de calitate și nici despre parteneriate durabile între prestatorii de servicii și autoritățile publice.

Asistenții sociali comunitari au o viziune comună vis-à-vis de responsabilitatea de creare și finanțare a serviciilor sociale, care trebuie să-i revină administrației publice locale, lucru confirmat de 89% din respondenți. Pe de altă parte, în această activitate ar trebui implicate ONG-urile (35,4%), comunitățile religioase, biserica (41,1%), instituțiile culturale și educaționale din comunitate (34,2%). În opinia asistenților sociali, principala sursă de finanțare a serviciilor de asistență socială trebuie să fie bugetul de stat și/sau cel local, cu toate că ei atribuie un rol important și donatorilor externi, organizațiilor internaționale.

O analiză succintă a rezultatelor expuse mai sus demonstrează prezența unor discrepante majore dintre obiectivele politicilor sociale, care sunt orientate spre dezvoltarea asistenței sociale profesionale și modalitatea de implementare a lor. Spre regret, proverbul „Graba strică treaba” este uneori aplicabil și pentru toți acei care implementează politici sociale în Republica Moldova. Evident, este imposibil ca în decurs de doar șase luni să se reușească angajarea a câte un asistent social bine pregătit în fiecare comunitate. Dorința, însă, de a grăbi lucrurile și pierderea controlului asupra implementării unor obiective naționale la nivel local creează situații, în care calitatea și eficiența asistenței depinde doar de atitudinea celor care decid să o profeseze. În această ordine de idei se impun câteva concluzii importante: este crucială crearea condițiilor de viață și activitate corespunzătoare (locuință, salariu etc.) pentru absorbția în zonele rurale a absolvenților facultăților specializate; coordonarea cu mediile academice a programelor de instruire continuă a persoanelor de alte profesii; înființarea în cadrul instituțiilor acreditate a secțiilor de instruire continuă cu dreptul de pregătire a asistenților sociali; revederea modalităților de monitorizare și evaluare a procesului de implementare a politicilor sociale la nivel regional. Or, în lipsa unor acțiuni coordonate, asistența socială profesionistă riscă să existe doar la nivel de obiective.

Bibliografie:

1. Asistență Socială în Contextul Transformărilor din Republica Moldova. - Chișinău, APAS, 2008.
2. Bulgaru M. (coord.). Aspecte teoretice și practice ale asistenței sociale. - Chișinău, USM, 2003.

Prezentat la 10.04.2009